

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Boekbespreking van: Het kapitaal: Een kritische beschouwing van de economische politiek. I. Het productieproces van het kapitaal

Kleerekoper, S.

Citation

Kleerekoper, S. (1968). Boekbespreking van: Het kapitaal: Een kritische beschouwing van de economische politiek. I. Het productieproces van het kapitaal. *Acta Politica*, 3: 1967/1968(2), 178-180. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3451011>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3451011>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

in drei getrennten Büchern über resp. Belgien, Holland und Deutschland publiziert hätte? Mit anderer Worten: Handelt es sich nicht, entgegen dem ausdrücklichen Plan, um eine bloss Zusammenfügung von drei isolierten Parteigeschichten? Das Buch ist 'essentially noncomparative', denn weder wird irgendwo ein Ländervergleich versucht, noch finden sich in der deskriptiven Parteigeschichte der einzelnen Länder Elemente einer vergleichenden Analyse von Parteytypen. Auch die vorgeschalteten, manchmal ein wenig schulbuchhaft-journalistisch anmutenden Hintergrundkapitel liefern nur zusätzliche Information, nicht aber eine Erklärungsbasis. Man liest, teilweise nicht ohne Mühe, eine zuweilen allzu geraffte, dann wieder reichlich detaillierte Darstellung des politischen Geschehens und muss ich am Ende mit einem dreifachen 'Aha-Effekt' begnügen: so also war's in Belgien, so in Holland, so in Deutschland. Vergeblich sucht man nach Kausal- und Bedingungsbeziehungen, nach Querverbindungen, nach Hinweisen auf Parallelen und Unterschiede, die mehr als zufällig sind, nach Erklärungen, — kurz: nach neuen Erkenntnissen.

Doch auch hinsichtlich des vorgelegten Materials stellen sich Fragen. Im wesentlichen handelt es sich um die Darstellung (partei-)politischer Ereignisse und Gegebenheiten auf höchster Ebene (Regierung, Parlament, Parteiführung). Das ist ein legitimes Vorgehen, zumal eine soziologische Analyse innerparteilichen Geschehens einem zweiten Band vorbehalten ist. Nur hätte man gerne etwas über die Kriterien erfahren, nach denen die mitgeteilten Fakten ausgesucht wurden (das Kapitel über die Bundesrepublik erweckt den Anschein, als ob diese Frage eher an Keesings Archiv zu richten sei), und über die Relevanz dieser Fakten innerhalb des Rahmens, in den sie gestellt sind. So lässt sich der Eindruck des Zufälligen und Subjektiven nicht ganz vermeiden. Vermutlich ist das aber nicht anders zu machen ohne die fehlende Theorie, die übrigens ihrerseits nur durch vergleichende Analyse getestet werden könnte.

Was den Inhalt im einzelnen betrifft, so ist dagegen wenig einzuwenden. Vielleicht ein Detail (p. 112): Für eine Verfassungsänderung ist in den Niederlanden zunächst eine einfache und nach den Wahlen eine Zweidrittel-Mehrheit in beiden Kammern erforderlich, nicht umgekehrt.

Beklagenswert schlecht allerdings ist die Redaktion des Buches. Die Zahl der Druckfehler ist Legion (so enthalten allein die Fussnote 4 auf p. 123 fünf, die Fussnote 84 auf p. 268 sogar acht Fehler). Zahllose Namen sind immer oder häufig falsch geschrieben: Ostrogorski, Lassalle, Schumacher, Erhard, H. G. Wieck, Stephanie Münke (nicht: Maenke), Werner (nicht: Walter) Bergengruen. Auch der Fussnoten- und Registerapparat enthält so viele Fehler, dass man bald die Lust, ihn zu benutzen, und das Vertrauen in ihn verliert.

Nochmals: das Buch hat seine Meriten und steht den üblichen Parteigeschichten in nichts nach. Es erhebt selbst aber einen beträchtlich grösseren Anspruch, ohne ihm indessen gewachsen zu sein.

Georg Geismann

MARX, KARL, *Het kapitaal*. Een kritische beschouwing van de economische politiek. I. Het productieproces van het kapitaal. Vertaald door dr. I. Lipschits. Hilversum etc. (C. de Boer, Paul Brand), 1967. —604 p. f 37,50.

De eerste druk van *Das Kapital*, Kritik der Politischen Ökonomie I verscheen in 1867 dus honderd jaar geleden. De latere delen zijn tussen de jaren 1885—1894 door F. Engels verzorgd. Dr. Lipschits heeft zich aan de vertaling van het

eerste deel gewaagd en getuigd moet worden dat dit inderdaad een heel waagstuk is; een waagstuk dat Lipschits er behoorlijk goed heeft afgebracht. Vooreerst mag de vraag gesteld worden of het nog zin heeft dit enorme werk te ondernemen een eeuw na het eerste verschijnen van het boek en nadat in de Westerse wereld zoveel kritiek over het hoofd van Marx is uitgestort. Gezegd moet worden dat Marx zelf deze kritiek wel verwacht heeft, getuige zijn citaat van Dante aan het eind van de eerste druk van *Das Kapital*: 'Geh deinen Weg und lass die Leute reden'. Jammer overigens dat hij zijn eigen raad niet steeds heeft opgevolgd: zijn polemieken zijn eindeloos en soms dodelijk vermoeiend.

Maar nu de vraag naar de zin van deze vertaling. Men kan om twee redenen denken dat de vertaling geen zin heeft en wel:

1 omdat iemand die Marx kan lezen, zeker ook een Duits boek kan lezen.

2 omdat de theorieën van Marx of verouderd of weerlegd zijn.

Beide argumenten deugen niet. Wat het eerste argument betreft het volgende. Als men het werk van Marx vertaald in behoorlijk goed en modern Nederlands kan lezen, is het nog lang niet zeker dat men de oorspronkelijke Duitse tekst kan verstaan. De schrijfwijze van Marx biedt een moeilijkheid op zichzelf. Bovendien lijkt mij voor het oorspronkelijke werk een voordeel om een Hollandse tekst naast de Duitse te kunnen raadplegen, al ware het alleen ter verificatie van het eigen begrip.

Wat de kwestie van het verouderen of weerleggen van het werk van Marx aangaat het volgende. Er is een zee van kritiek over zijn hoofd heen gegaan. Inderdaad is niet alles wat hij geschreven heeft, houdbaar. Ware het wel zo, dan zou de wetenschap honderd jaar hebben stil gestaan. Maar wel opmerkelijk is dat veel van zijn critici ver onder de maat en ver onder Marx zelf gebleven zijn. Men kan rustig zeggen: ten detrimente van de analyse. Zo goed als er een vulgair-Marxisme bestaat, bestaat er een vulgair anti-Marxisme: de serieuze Marx-critici niet te na gesproken, die overigens bijna steeds waarderende kritieken hebben gepubliceerd. Het meest fundamentele kritiekpunt is natuurlijk Marx' waarde-theorie. Het lukt hem — volgens zijn scherpste critici — niet om de verschillende soorten arbeid bijv. van een spinner en een wever op één noemer te brengen, met elkaar in waarde te vergelijken en dan wordt natuurlijk een waarde theorie onmogelijk. Hij voert zelf de bekende constructie van de 'Arbeitsgallerte', de arbeidsgelei in, om deze gelei tot een homogene massa arbeid te maken. Dit is natuurlijk een soort abstractie — als men wil zelfs een chimère. Maar nu is het spijtig voor de invloedrijkste van de Marx critici — de Oostenrijkse en de Anglo-Amerikaanse school — dat zij voor hetzelfde gat gevangen zitten. Hun nuttigheid is een even zo groot doodlopend slop als Marx' arbeidsgelei (Lipschits vertaalt Arbeitsgallerte met 'arbeid').

Laten wij eens trachten de nuttigheid van een show van Toon Hermans en van een uitzending van Herman Emmink in hun nutshoeveelheden te vergelijken. Dit is natuurlijk onmogelijk maar toch resulteert het eerste in de prijzen van entreekaartjes en de laatste in kijkgeld en prijzen van radio's. Ik meen dus dat Lipschits een nuttig werk heeft gedaan met deze vertaling. Vooral ook gezien het feit dat Marx kritiek of wat er voor door gaat, gelezen wordt zonder dat de lezer ooit een woord van de oorspronkelijke tekst gelezen heeft. Lipschits heeft dit laatste wel zeer vergemakkelijkt. In het algemeen wordt er te weinig gedaan aan doctrinen geschiedenis waardoor oude fouten steeds weer als nieuw worden opgedist.

De vertaling van Lipschits is tamelijk vrij. Dit maakt het geheel leesbaar maar neemt iets weg van de eigenaardigheid van de stijl van Marx. Jammer is dat de vertaling van de titel beslist fout is. Kritik der Politischen Ökonomie vertaalt hij met 'een kritische beschouwing van de economische politiek'. Nu betekent in de taal en in de tijd van Marx Politische Ökonomie hetzelfde als het Engelse

Political Economy (later in het Engels Economics) dat is theoretische economie, dat is geheel iets anders als economische politiek waar men bijv. disconto-politiek of in het algemeen zo iets als het stelsel van de Mercantilistische politiek onder verstaat. En dit bedoelde Marx zeer zeker niet.

Jammer! Maar ondanks deze storende fout moet men erkennen dat Lipschits een verdienstelijk werk heeft geleverd en een bijzondere prestatie heeft verricht.

S. Kleerekoper

TER RECENSIE ONTVANGEN PUBLIKATIES

De redactie kan zich door gebrek aan plaatsruimte gedwongen zien niet alle ontvangen publikaties te doen recenseren, en behoudt zich het recht voor uit onderstaande lijst indien nodig een keuze te maken. Daarbij zal voorrang worden gegeven aan Nederlandse politicologische publicaties en aan werken die voor de politicologie in het algemeen van belang zijn.

Bergh, G. van Benthem van den, *Vietnam en de ideologie van het Westen*. Amsterdam (De Bezige Bij, J. M. Meulenhoff), 1967. —59 p. f 3,50.

Gordenker, L., *The UN Secretary-General and the maintenance of peace*. New York etc. (Columbia UP), 1967. —380 p. 63 sh.

Groot, P. de, *De dertiger jaren, 1936–1939*. Amsterdam (Pegasus), 1967. —184 p. f 8,90.

Internationale — La deuxième — et l'Orient. Sous la dir. de Georges Haupt et Madeleine Rebérioux. Paris. (Ed. Cujas), 1967. —493 p.

Muggen, G., *Wageningse eerstejaarsstudenten 1966*. Een onderzoek naar de houding tegenover de studie, het studentenleven en de maatschappij. Wageningen (Landbouwhogeschool, afd. Sociale Psychologie), 1967. —28 p.

Naar nieuwe politieke verhoudingen. (Uitg. van het) Democratisch Centrum Nederland. Bilthoven (H. Nelissen), 1967. —160 p. f 8,90.

Verkiezingen in de landen van Europese gemeenschap en in het Verenigd Koninkrijk, 1957–1959. Door J. de Meyer, I. B. F. Kormoss, G. Craenen e.a. Brugge (De Tempel), 1967. —377 p.

SUMMARIES

FIFTY-TWO STATE SECRETARIES

by A. Dubbeldam-De Vries

Since 1948 state secretaries may be appointed to Dutch ministries. The purposes of establishing and maintaining this institution are:

- 1 to assist the ministers and to alleviate their tasks without increasing the number of cabinet ministers or the number of ministries, while retaining the consistency of government policy;
- 2 to train future ministers;
- 3 to obtain political balance in a government consisting of a coalition of several political parties.

So far, fifty-two state secretaries have been appointed to ninety posts termed state secretaries. A survey of publicly available material shows that the three aims mentioned above were realized to a certain degree.

The increase in the number of ministries was slight. Special tasks within the

ministries are performed by a state secretariat (e.g. matters of taxation within the ministry of finance, and public health affairs within the ministry of social affairs and public health).

Of the nine state secretaries to become ministers at a later date, two eventually became prime minister; only one began his political career in parliament, and three entered a political party at about the time of their first appointment as state secretary. Many state secretaries obtained experience in matters of public government and policy outside parliament, but not much is known about party-political careers. None of the state secretaries filled different state secretariats in succession. Five of them, became ministers in another ministry.

The aim of 'political balance' has been given increased attention since the formation of the De Quay cabinet (1959). The majority of state secretaries was appointed from that time on, while attempts were made to find active party members for the posts concerned.

There is no evidence that any one of these three, sometimes conflicting, aims superseded the others.

THE IMPLICATIONS OF PROPORTIONAL REPRESENTATION WITH EIGHTEEN DISTRICTS

by R. Verboom

In the Netherlands the system of proportional representation functions in such a way that, although there are eighteen administrative districts, the country as a whole counts as one district. In this article a recent suggestion to apply proportional representation to each of these eighteen districts is discussed.

The results of such a system for the elections of 1956 and 1957 are shown in tables 1 and 2. The practical results are compared with the theoretical results under some possible combinations of party lists ('comb. I' meaning that no combination of lists took place, 'comb. II' meaning that the lists of the confessional parties are combined, 'comb. III' meaning that there are combinations of the confessional parties and the two main non-confessional parties [Liberal and Labour], 'comb. IV' meaning that there are combinations of the confessional parties, the socialist parties [Labour, Pacifist, Communist] and parties of the 'right' [Liberal, Farmers]).

It is shown that such a reform of the electoral system would not cause the number of parties in parliament to diminish, that the numerical relations between the main parties would hardly change, that cabinet formation would be equally difficult and that the proposed reform would not lead to a two-party system.

ROLL CALL VOTES IN THE EIGHTEENTH GENERAL ASSEMBLY OF THE UNITED NATIONS (1963)

by P. R. Baehr

In the course of a graduate seminar in political science at the University of Amsterdam, an effort was made to discover which states should be considered 'most influential' in the General Assembly of the United Nations. Certain